

ARBEIDSRETTEN

DOM

Avsagt: 19. mars 2021

Saksnr.: 20/2020

Lnr.: AR-2021-7

Dommere: Jakob Wahl
Eli Mette Jarbo
Steinar Tjomsland
Tor-Arne Solbakken
Niels Selmer Schweigaard
Unni Rasmussen
Bent Ove Hanasand

Saken gjelder: Beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling etter Havbruksoverenskomsten § 4-6 for arbeidstakere med nedsatt ukentlig arbeidstid.

Landsorganisasjonen i Norge

Advokat Andreas van den Heuvel

mot

1. Næringslivets Hovedorganisasjon
2. MOWI ASA

Advokat Silje Stadheim Almestrand

DOM

- (1) Saken gjelder beregningsgrunnlaget for overtidbetaling for arbeidstakere med nedsatt ukentlig arbeidstid etter Havbruksoverenskomsten. Arbeidstakere med nedsatt ukentlig arbeidstid som følge av skift- eller turnusarbeid har en forhøyet timelønnsats slik at ikke arbeidstidsreduksjonen skal medføre lønnsreduksjon. Spørsmålet er om det er denne timelønnsatsen eller om det er timelønnsatsen for vanlig dagarbeid som er beregningsgrunnlaget for overtid.
- (2) **Oversikt over de relevante tariffbestemmelsene**
- (3) Havbruksoverenskomsten 2018 – 2020 er inngått mellom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Sjømat Norge på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge (LO) og Fellesforbundet på den annen side. MOWI var tidligere medlem i Norsk Industri, men er senere gått inn i Sjømat Norge.
- (4) Overenskomsten er en timelønnsoverenskomst. I § 4-1 *Lønnsatser* er det i nr. 2 en bestemmelse om minste garanterte timefortjeneste for ufaglærte ved ulik ukentlig arbeidstid:

«2. Minste garanterte timefortjeneste for ufaglærte:

	37,5 t/uke	36,5 t/uke	35,5 t/uke	33,6 t/uke
0-1 år i bedriften	kr. 183,50	kr. 188,52	kr. 193,83	kr. 204,80
1 år i bedriften	kr. 185,50	kr. 190,58	kr. 195,94	kr. 207,03

Regulering av satsene for minste timefortjeneste foretas ved tariffoppgjør og ved tilpasningsforhandlingene ved mellomoppgjør.

...»

- (5) Bestemmelser om overtid er inntatt i overenskomsten § 4-6. Bestemmelsen nr. 1 og 2, som er relevante for saken her, har følgende ordlyd:

«§ 4-6 Overtidsgodtgjørelse

1. Overtidsarbeid i de 5 første virkedager i uken, betales med 50 % tillegg fra første time etter ordinær arbeidstid.
2. For alt arbeid mellom kl. 21.00 og frem til den enkelte arbeidstakers ordinære arbeidstids begynnelse betales 100 % tillegg. For overtidarbeid på lørdager og dager før helligdager etter den ordinære arbeidstids slutt og inntil siste helligdagsaften kl. 22.00, betales med 100 %.

...»

- (6) Arbeidstiden er nedsatt i henhold til bilag 5 i Havbruksoverenskomsten, *Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1. januar 1987* (arbeidstidsbilaget). Arbeidstidsnedsettelsen følger av

bilaget del A punktene 1 til 5. Av punkt 3 d, som er relevant i saken her, fremgår at ukentlig arbeidstid skal være 35,5 timer per uke for «[a]rbeidstidsordninger som medfører at den enkelte må arbeide minst hver tredje søn- og/eller bevegelige helligdag.» I del B er det bestemmelser om lønnskompensasjon for arbeidstidsnedsettelsen. Det følger av bokstav b at timelønningen skal forhøyes med 7,04 % for dem som har arbeidstiden nedsatt til 35,5 timer per uke.

(7) **Tariffhistorikken**

- (8) Fiskeoppdrettsoverenskomsten, som senere skiftet navn til Havbruksoverenskomsten, ble opprettet for første gang på slutten av 1980-tallet og overenskomsten 1988-1990, som ble inngått mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Fellesforbundet, antas å være den første versjonen.
- (9) Overenskomsten var ved opprettelsen en normallønnsoverenskomst, men er senere blitt en minstelønnsoverenskomst. Den aktuelle bestemmelsen om overtid i Fiskeoppdrettsoverenskomsten 1988-1990 lød som følger:

§ 7

Overtidsgodtgjørelse

«Overtidsarbeid i de 5 første virkedager i uken betales med 40% for de 2 første timer etter endt, ordinær arbeidstid, dog først fra overtidsarbeidets begynnelse hvis arbeidstakerne mellom ordinær arbeidstids slutt og overtidsarbeidets begynnelse krever hvile- eller spisepause. For øvrig betales 50%.

Etter Aml. pgf. 49 skal overtidsbetalingen være minst 40% av fortjenesten. Vedrørende hvilepause i forbindelse med overtidsarbeid vises til Aml. §51.

For alt arbeid mellom kl. 21.00 og frem til den enkelte arbeidstakers ordinære arbeidstids begynnelse betales 100% tillegg. For overtidsarbeid på lørdager og dager før helligdager etter den ordinære arbeidstids slutt og inntil siste helligdagsaften kl. 22.00, betales med 100%.

...»

- (10) Henvisningen til arbeidsmiljøloven ble tatt ut av overenskomsten 1996-1998. Bestemmelsene i overenskomsten har etter dette ikke blitt endret på punkter som har betydning for saken.
- (11) **Sakens bakgrunn**
- (12) MOWI ASA (tidligere Marine Harvest ASA, heretter MOWI) er bundet av Havbruksoverenskomsten og har inngått avtaler om gjennomsnittsberegning av arbeidstiden og om turnusordninger. Arbeidstakerne som følger slike ordninger har rett til nedsatt arbeidstid i henhold til arbeidstidsbilaget. De har i hovedsak nedsatt arbeidstid fordi de arbeider hver tredje søndag, og arbeidstidsordningen er basert på 35,5 timer per uke, jf. overenskomsten § 2-2 nr. 4 og arbeidstidsbilaget del A punkt 3 d. Noen av

arbeidstakerne arbeider fast 37,5 timer per uke, mens andre kan veksle mellom 37,5 timer og 35,5 timer, avhengig av hvilke arbeidsoppgaver som skal utføres.

- (13) Lønnen utbetales som en fast månedslønn, basert på 37,5 timers uke. Det gis tillegg for ansiennitet, fagbrev mv. De arbeidstakerne som har nedsatt arbeidstid har en høyere timelønnsats for å kompensere for det lavere timetallet.
- (14) Etter det opplyste, var det frem til høsten 2017 forskjellig praksis i ulike deler av MOWI, med hensyn til om det var timelønn for faktisk arbeidet tid eller for 37,5 timers arbeidsuke som utgjorde beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling. I en e-post 7. desember 2017 fra HR Manager Astrid Sande, ble de ansatte orientert om at fra og med lønnsutbetalingen i november 2017 ville overtids- og helgetillegg bli beregnet på grunnlag av timesats for 37,5 timers arbeidsuke for alle. I e-posten fremgikk blant annet:

«Ved en misforståelse har MH i mange år kjørt feil timesats for overtid og helgetillegg. Overtids timer for de som går turnus skal ikke omregnes til 153,7 t.

Derfor har vi nå endret dette fom 01.11.2017.»

- (15) Overtidsbetaling for arbeidstakere med 35,5 timers arbeidsuke og timelønn på kr. 250,50 (fagarbeider med mer enn 5 års ansiennitet) ble med dette redusert fra kr. 375,75 til kr. 355,50 (beregnet ut fra 50 % overtidstillegg i hht. til lønnsatser i 2017).
- (16) Hovedtillitsvalgt i MOWI ba i e-post 8. desember 2017 om forhandlingsmøte om uenighet om beregningsgrunnlaget, i henhold til Hovedavtalen § 2-3. Lokale forhandlinger fant sted 15. desember 2017. Følgende fremgår av protokollen:

«Bakgrunn for møte:

FF har bedt om møte vedrørende følgende sak:

Forandring av overtids sats på november lønn, for de som går i en arbeidstidsordning på 35,5 timers uke.

Partene har fremforhandlet følgende timesatser:

0-1 år	NOK 189,- + evt. fagbrevtillegg
1-3 år	NOK 193,- + evt. fagbrevtillegg
3-5 år	NOK 197,- + evt. fagbrevtillegg
Over 5 år	NOK 220,50 + evt. fagbrevtillegg

Bedriftens syn er at ingen på tariff til Fellesforbundet skal ha overtid etter en annen timesats enn vår lønnsstige.

Klubbens syn er at de er uenig at de ikke får overtid etter 35,5 timers uke. Men ble omregnet til 37,5 timers uke. Vi er uenig at overtidssatsen ble endre på siste lønn.»

- (17) Norsk Industri og Fellesforbundet forhandlet 28. mai 2018. Av protokollen fra forhandlingsmøtet fremgår:

«Partene kom ikke til enighet:

Anførsler fra Fellesforbundet:

Bedriften endret praksis for beregning av overtid og helgetillegg fra 1. november 2017. I Havbruksoverenskomsten § 5 samt § 10 d) vises det til tillegg på 50 eller 100% ved overtid eller høytid. Endringen medførte at godtgjørelsene etter denne dato ikke er hhv 50 % eller 100 % høyere enn den lønn den enkelte har i sin avtalte arbeidstid. Fellesforbundet legger til grunn at beregningsgrunnlaget følger av arbeidsmiljøloven samt gjeldende praksis i andre tariffområder. Arbeidstakere med avtalt arbeidstid på 35,5 timer pr uke skal ha etterbetalt et tillegg på 5,63 % av sin overtidslønn. Tilsvarende for de med arbeidstid på 33,6 t pr uke er 11,61 %.

I Havbruksoverenskomsten § 6 pkt. 2 er overenskomstens minstesatser omregnet i tabell i henhold [til] hvilken arbeidstidsordning som gjelder. Bedriften og tillitsvalgte kjenner til omregningsfaktorene. I Havbruksoverenskomsten § 5 vedrørende «overtid direkte knyttet til skift» er beregningsmåten spesifisert for å klargjøre at skifttillegg ikke skal inngå i beregningsgrunnlaget. Omregningsfaktoren for redusert arbeidstid er ikke et variabelt skifttillegg eller ulempetillegg.

Bedriftens beregning av månedslønn eller opplysninger om lønnsnivå ved inngåelse av arbeidsavtale skal ikke være til hinder for at overenskomst og lov skal følges. Det vises for øvrig til tariffavtalen i arbeidsavtalene, og bestemmelsene om skift- og turnusarbeid, arbeidstid med mer som følger av denne må etterleves. En konsekvens av tariffavtalen er at arbeidstakers individuelle timefortjeneste endres ved spesielle arbeidstidsordninger.

Anførsler fra Norsk Industri:

Norsk Industri støtter bedriftens anførsler slik de fremkommer i lokal tvisteprotokoll. I tillegg anføres følgende forhold:

Marine Harvest praktiserer månedslønn for arbeidstakere. I ansattes arbeidsavtaler fremgår både månedslønn og timelønn for 37,5 t/u, uavhengig av uketimetall som ligger til grunn for arbeidstidsordningen.

I de årlige lokale lønnsforhandlingene med tillitsvalgte, forhandles det kun om timelønn for 37,5 t/u.

Ved beregning av overtidsgodtgjørelse er dagens praksis basert på omregningsfaktor på 162,5 per måned. Dette medfører at overtidsgodtgjørelsen fastsettes på lik måte for alle ansatte, uavhengig av type arbeidstidsordning og uketimetall. Dagens praksis sikrer lik beregningsmåte for alle ansatte.

Frem til november 2017 var det ulik praksis i Marine Harvest knyttet til beregningsgrunnlaget for overtidsgodtgjørelse. Av hensyn til samordning av praksis i virksomheten ble det besluttet å innføre lik beregningsmåte for alle månedslønnede ved bruk av 162,5 som omregningsfaktor.

Marine Harvest har erkjent overfor tillitsvalgt Bjørn Haug at endringen av beregningsmåten burde vært informert mer tydelig om praksisendringene før dette ble gjennomført. Organisasjonene er enige om at dette forholdet ikke er gjenstand for tvistebehandling mellom organisasjonene.»

- (18) LO og NHO forhandlet i tvisten 23. november 2018. Partene kom ikke til enighet. Av protokollen fremgår følgende:

«LO mener Havbruksoverenskomsten 2018-2020 § 4-6 er slik å forstå at overtidsgodtgjørelsen skal beregnes på grunnlag av den enkelte arbeidstakers faktiske timelønn. Ved arbeidstidsforkortelsen skal følgelig den høyere timelønn grunnet arbeidstidsforkortelsen inngå i beregningsgrunnlaget for overtidsgodtgjørelsen. Dette gjelder uavhengig av avlønningsform, herunder timelønn og månedslønn. Overtidsgrunnlaget for en månedslønnet arbeidstaker som har alminnelig arbeidstid på 35,5 eller 33,6 timer per uke etter Havbruksoverenskomsten 2018-2020 § 2-2 nr. 4 til 6 må således fastsettes gjennom å dele månedslønnen på det antall timer vedkommende faktisk har i et ordinært månedsverk. Dette er også utgangspunktet etter arbeidsmiljøloven § 10-6 (11). Det er ikke avtalt noen annen

ordning som fraviker fra dette i Havbruksoverenskomsten 2018-2020 § 4-6. For øvrig vises det til Fellesforbundets merknader i protokoll av 28.05.2018.

Det kreves etterbetaling av tilgodehavende for overtidsarbeid iht. ovennevnte forståelse fra det tidspunkt tvisten ble reist.

NHO er av den oppfatning at kompensasjon for kortere arbeidstid ikke inngår i overtidsgrunnlaget med mindre dette er avtalt i den enkelte overenskomst. Det fremkommer ikke av Havbruksoverenskomsten at overtid skal beregnes på bakgrunn av timelønn basert på redusert uketimetall.

Ved innføring av arbeidstidsbilaget ble arbeidstakeren kompensert ved belastningen for de ulike arbeidstidsordningene gjennom redusert arbeidstid. Dersom man ved overtid skulle få medregnet denne forhøyede timelønn som følge av arbeidstidsreduksjonen ville dette medføre dobbeltkompensasjon for arbeidstakere som arbeider kortere enn 37.5 timer per uke.

Arbeidsmiljøloven § 10-6 (11) er uten rettslig betydning i denne saken.»

- (19) LO tok ut stevning for Arbeidsretten 7. august 2020. NHO innga tilsvaer på vegne av NHO og MOWI 25. september 2020. Hovedforhandling ble avholdt 17. og 18. februar 2021. To partsrepresentanter og seks vitner forklarte seg. Forhandlingene ble gjennomført i henhold til Folkehelseinstituttets retningslinjer for smittevern. Dommer Jarbo deltok via videolink.
- (20) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (21) *Landsorganisasjonen i Norge* har i korte trekk anført:
- (22) Det må ut fra partenes forutsetninger, tariffhistorikk, systembetraktninger og praksis fra Arbeidsretten legges til grunn at beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling skal være faktisk timelønn for arbeidstakere med nedsatt ukentlig arbeidstid.
- (23) Partene bygget på forutsetningene fra arbeidstidsforkortelsene da man opprettet Fiskeoppdrettsoverenskomsten i 1988. Da arbeidstiden ble nedsatt med tilhørende lønnskompensasjon, først i henhold til arbeidstidsbilaget 1976 og deretter ved arbeidstidsbilaget 1986, var det en felles forutsetning at den faktiske timelønna skulle være beregningsgrunnlag for overtidsbetaling, jf. brev 25. mars 1976 fra Norsk Arbeidsgiverforening til Landsorganisasjonen i Norge. Den praktiske oppfølgingen i etterkant av vedtakelsen av arbeidstidsbilaget i 1986 bekreftet partenes forutsetninger. Praksis etter Verkstedoverenskomsten har hele tiden vært at «timefortjenesten» inkluderer kompensasjon for forkortet arbeidstid som beregningsgrunnlag for overtidsbetaling. Dette følger blant annet av enighetsprotokoll mellom LO/Fellesforbundet og NHO/Norsk Industri 7. februar 2019.
- (24) Bestemmelsen om overtidsgodtgjørelse i overenskomsten 1988-1990 brukte begrepet «fortjenesten». Overenskomsten hadde også en henvisning til arbeidsmiljøloven § 49 nr. 3, som hadde samme ordlyd som gjeldende bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 10-6 ellefte ledd. Tariffavtalens ordlyd talte klart for at det var den faktiske timelønna som skulle være

beregningsgrunnlaget for overtid. Henvisningen til arbeidsmiljøloven ble tatt ut av overenskomsten i 1996. Det er imidlertid ingenting i tariffhistorikken som tilsier at dette innebar en realitetsendring som medførte at forutsetningen om at det var den faktiske timelønna som skulle legges til grunn, ble endret.

- (25) Andre bestemmelser i overenskomsten støtter opp under denne forståelsen. I denne sammenheng kan det vises til § 4-1 som har en tabell med timelønnssetninger som angir timelønn ved ulik ukentlig arbeidstid. I § 4-6 nr. 8 om beregningsmåten for overtidsbetaling for skiftarbeidere, skal utgangspunktet tas i «timelønn».
- (26) Praksis fra Arbeidsretten støtter opp under saksøkers forståelse. Gjennom en rekke saker har Arbeidsretten tatt stilling til hva som inngår i lønnsbegrepet og dermed om ulike tillegg skal tas med ved beregning av forhøyet timesats ved nedsatt arbeidstid og for overtidsbetaling. Samlet må denne praksisen forstås slik at utgangspunktet er at det er den faktiske timelønna til den enkelte arbeidstaker som utgjør beregningsgrunnlaget.
- (27) Det er flere overenskomster der beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling er uttrykkelig regulert i tråd med den forståelsen som saksøker legger til grunn i saken her. At partene i andre overenskomster har valgt å ta inn detaljerte regler i overenskomstene må ses i sammenheng med overenskomstenes ulike utforming og ulike forutsetninger for øvrig.
- (28) Det er nedlagt slik påstand:

«1.Havbruksoverenskomsten for tariffperioden 2018 til 2020 § 4-6 er slik å forstå at for ansatte med nedsatt ukentlig arbeidstid, jf. overenskomstens bilag 5 punkt A, er beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling den høyere timelønna slike ansatte har som følge av nedsatt ukentlig arbeidstid.

2. MOWI ASA dømmes til å etterbetale lønn fra 15. desember 2017.»

- (29) *Næringslivets Hovedorganisasjon og MOWI ASA* har i korte trekk anført:
- (30) Den omregnede, forhøyede timesatsen som gjelder ved nedsatt ukentlig arbeidstid skal sikre at arbeidstakerne ikke skal gå ned i lønn. Forhandlingene om arbeidstidsnedsettelsene i 1976 og 1986 viser klart at formålet med den forhøyede timesatsen var å sikre at nedsettelse av arbeidstiden skulle skje uten lønnsreduksjon.
- (31) Kompensasjon for nedsatt arbeidstid er ikke et tillegg til lønnen, men sikrer samme lønn, uavhengig av ukentlig arbeidstid. Gjeldende praksis i MOWI er i tråd med dette. Virksomheten opererer med fast månedslønn basert på kun én lønnssetning. Omregningsfaktoren for nedsatt arbeidstid er ikke et lønnstillegg. Et stort flertall av de øvrige virksomhetene i bransjen har tilsvarende praksis.

- (32) Belastningen ved de ulike arbeidstidsordningene er kompensert ved lavere ukentlig timetall. Belastningen ved overtidsarbeid er lik, uavhengig av arbeidstidsordning, og skal kompenseres likt. Hvis den forhøyede timesatsen legges til grunn som beregningsgrunnlag for overtidsbetaling medfører det høyere overtidskompensasjon for arbeidstakerne med nedsatt arbeidstid. En slik avvikende regulering av beregningsgrunnlaget forutsetter avtale mellom tariffpartene.
- (33) Den eksplisitte reguleringen av beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling i flere andre overenskomster støtter en slik forståelse.
- (34) Havbruksoverenskomsten har ingen bestemmelse som regulerer beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling. I bestemmelser i overenskomsten hvor lønn er omtalt, snakkes det for eksempel om «ordinær lønn» (§ 4-6 nr. 5) og «timelønn» (§ 4-6 nr. 8) mv., som i begge tilfeller kan forstås som grunnlønn. Lønnssatsene i § 4-1 er en ren omregning av grunnlønnen basert på faste omregningsfaktorer og må antas å være tatt inn i overenskomsten av informasjonshensyn.
- (35) Henvisningen til arbeidsmiljøloven som var inne i de tidligste avtaleperiodene var kun til opplysning. Arbeidsmiljøloven har uansett ingen regulering av hva som utgjør timelønn. Bestemmelsen i arbeidsmiljøloven § 10-6 ellefte ledd regulerer bare overtidstillegget.
- (36) Saksøker kan ikke høres med at Verkstedoverenskomsten var utgangspunktet for Havbruksoverenskomsten, og at praksis knyttet til Verkstedoverenskomsten dermed må få betydning. Overenskomstene hadde ikke samme ordlyd. Praksis etter Verkstedoverenskomsten er heller ikke entydig i og med at den forhøyede timesatsen ikke i alle tilfeller utgjør overtidsgrunnlaget.
- (37) Praksis fra Arbeidsretten gjelder i hovedsak spørsmål om andre praktiske tillegg, som er blitt forhøyet med omregningsfaktoren for nedsatt arbeidstid hvis det er på det rene at arbeidstakernes ukentlige fortjeneste ellers ville blitt redusert.
- (38) De saksøkte har ikke innvendinger til saksøkers krav om etterbetaling i påstanden punkt 2 dersom Arbeidsretten gir saksøker medhold i påstanden punkt 1.
- (39) Det er nedlagt slik påstand:
- «De saksøkte frifinnes.»**
- (40) **Arbeidsrettens merknader**

- (41) Spørsmålet i saken er om beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling etter Havbruksoverenskomsten § 4-6 er timelønn ved 37,5 timers ukentlig arbeidstid eller faktisk, forhøyet timelønn for arbeidstakere med nedsatt ukentlig arbeidstid.
- (42) Ordlyden i overenskomsten gir ingen uttrykkelige holdepunkter for løsningen av spørsmålet. Bestemmelsene i Havbruksoverenskomsten § 4-6 nr. 1 og nr. 2 regulerer direkte bare størrelsen på overtidstilleggene og fra hvilke tidspunkter det skal betales henholdsvis 50% og 100% «tillegg». Beregningsgrunnlaget for tilleggene fremgår ikke.
- (43) Andre bestemmelser i overenskomsten bruker begrepene «timelønn», «timefortjeneste», «fortjeneste», «ordinær lønn», mv., Det er ikke nærmere angitt hva som ligger i disse begrepene eller om de er ment å ha ulikt innhold, og de gir dermed ikke støtte for noen bestemt forståelse.
- (44) Arbeidstidsbilaget punkt A har bestemmelser om nedsettelse av arbeidstiden ved ulike arbeidstidsordninger, og i punkt B er det særlige bestemmelser om lønnskompensasjon som skal gis som følge av arbeidstidsforkortelsene, se nærmere foran under avsnitt 6. Heller ikke punkt B definerer eller sier noe om hva som er beregningsgrunnlaget for overtidstilleggene.
- (45) Arbeidsrettens flertall, dommerne *Wahl, Jarbo, Tjomsland, Solbakken og Rasmussen* har kommet til at saksøker må gis medhold og vil bemerke:
- (46) Det må legges til grunn som alminnelige utgangspunkt at overtidsbetaling skal beregnes av den enkelte arbeidstakers faktiske timelønn. En slik oppfatning kan sies å ha en viss støtte i ordlyden i arbeidsmiljøloven § 10-6 ellefte ledd og i arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid for øvrig. Lovbestemmelsene legger til grunn at overtid er belastende og ikke skal benyttes mer enn nødvendig, og når det må benyttes, skal arbeidstakerne kompenseres økonomisk.
- (47) Saksøkte har anført at belastende arbeidstidsordninger kompenseres med kortere arbeidstid og at ulempen med å arbeide overtid er den samme, enten man har ordinær arbeidsuke eller jobber skift eller turnus. Det anføres at det vil gi dobbelt kompensasjon dersom overtidsbetalingen skal være høyere, med grunnlag i den høyere timesatsen.
- (48) Med støtte i arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidstid og overtid, legger flertallet til grunn at det også må anses som mer belastende å arbeide overtid i en arbeidstidsordning som gir kortere ukentlig arbeidstid. Overtid slår i slike tilfeller inn på et tidligere tidspunkt,

og det er ikke urimelig at denne overtiden skal koste mer for arbeidsgiver ved at den kompenseres på grunnlag av faktisk timelønn.

- (49) Det kan i denne sammenheng også tilføyes at når arbeidsgiver har en høyere timekostnad for arbeidsytelsen til en arbeidstaker med kortere ukentlig arbeidstid innenfor dennes ordinære arbeidstid, er det ingenting som tilsier at det samme ikke skal gjelde ved overtidsarbeid.
- (50) I det som er blitt opplyst å være den første overenskomsten på dette området, Fiskeoppdrettsoverenskomsten 1988-1990, var det i § 7 andre ledd en bestemmelse med følgende ordlyd:
- «Etter Aml. pgf. 49 skal overtidsbetaling være minst 40% av fortjenesten. Vedrørende hvilepause i forbindelse med overtidsarbeid vises til Aml. § 51.»**
- (51) Arbeidsmiljøloven § 49 hadde samme ordlyd som § 10-6 ellefte ledd i dagens lov:
- «For overtidsarbeid skal det betales et tillegg til den lønn arbeidstakeren har for tilsvarende arbeid i den alminnelige arbeidstiden. Tillegget skal være minst 40 prosent.»**
- (52) I overenskomsten ble ordlyden i arbeidsmiljøloven forstått som «fortjenesten». Lovens forarbeider utdyper ikke betydningen av formuleringen «den lønn arbeidstakeren har for tilsvarende arbeid». Formuleringen ikke er entydig, men den kan naturlig forstås som arbeidstakernes faktiske lønn.
- (53) Det er stilt spørsmål i saken om henvisningen til arbeidsmiljøloven kun var med av opplysningshensyn, eller om bestemmelsen skulle forstås som om den anga et beregningsgrunnlag. Henvisningen til arbeidsmiljøloven forsvant ut av overenskomsten i 1996. Det er ikke fremkommet entydig informasjon om betydningen av at henvisningen til arbeidsmiljøloven kom inn i overenskomsten eller hvorfor den ble tatt ut igjen. Flertallet finner likevel å kunne tillegge den opprinnelige ordlyden en viss betydning. Det er ikke opplysninger i saken som tyder på at beregningsgrunnlaget for overtidsbetaling etter dette har vært tema mellom partene i forbindelse med avtalerevisjoner eller i andre sammenhenger.
- (54) Flertallet legger en viss vekt på at Havbruksoverenskomsten er en timelønnsoverenskomst. Det kan i denne sammenheng ikke ha betydning at MOWI utbetaler lønn som månedslønn. Overenskomsten har helt fra starten inneholdt en tabell med timesatser for de ulike arbeidstidsordningene. Det er ikke sikre holdepunkter for hvorfor denne tabellen er inntatt, men det kan ha sammenheng med at Havbruksoverenskomsten ved opprettelsen var en normallønnsoverenskomst. Tabellen er videreført i gjeldende overenskomst, med en

oversikt over de samme satsene, men nå for «minste garantere timefortjeneste». Det at tabellen er tatt inn i selve overenskomsten underbygger forståelsen av at dette er selvstendige satser for timefortjenesten.

- (55) Det synes å være enighet om at timesatsene i tabellen er en omregning av timesatsen som gjelder for 37,5 timers arbeidsuke, og at det i lønnsoppgjør og ellers er denne timesatsen det forhandles om. Satsene i tabellen fremkommer ved en omregning av timesatsen for 37,5 timers arbeidsuke etter faste presentsatser som fremkommer av bilag 5. Arbeidsretten legger således til grunn at tabellen naturlig må forstås som arbeidstakernes faktiske timelønn, ut ifra hvilken arbeidstidsordning de har.
- (56) Det er en rekke avgjørelser fra Arbeidsretten som tar stilling til om ulike, konkrete tillegg skal inngå i overtidsgrunnlaget eller i beregningsgrunnlaget for forhøyet timesats ved nedsatt arbeidstid. Ingen av avgjørelsene omhandler Havbruksoverenskomsten eller berører direkte spørsmålet som Arbeidsretten skal løse i saken her.
- (57) Eksempler fra andre overenskomster som er fremlagt viser at der overtidsgrunnlaget er regulert, er det gjort nokså forskjellig. Som påpekt av partene, kan dette skyldes ulike forhold og forutsetninger innenfor de ulike bransjene. Vekteroverenskomsten, Riksavtalen, Overenskomst for Fiskemel- og fiskeforindustrien og Landsoverenskomsten for elektrofagene har faste beløp som overtidstillegg, mens Fellesoverenskomsten for byggfag angir et fast overtidsgrunnlag. I henhold til Industriooverenskomstens VO-del skal beregningsgrunnlaget utgjøre «timefortjenesten eksklusiv overtids- og skifttillegg», uten at det sies noe om mer om hva «timefortjeneste» er. For overtidsarbeid i tilknytning til skift er praksis etter denne overenskomsten at «timefortjenesten» er arbeidstakernes faktiske, forhøyede timelønn, jf. enighetsprotokoll 7. februar 2019 mellom LO/Fellesforbundet og NHO/Norsk Industri.
- (58) Verken rettspraksis eller tariffpraksis peker mot noen entydige løsninger, eller gir noen presumpsjon for hva som faktisk skal være beregningsgrunnlaget. Rettspraksis det er vist til kan tale for at det er faktisk timelønn som er utgangspunktet, og at retten har vurdert er hvilke tillegg som skal inngå i denne timelønna.
- (59) I henhold til oversikten over praksis i virksomheter som er bundet av Havbruksoverenskomsten er det et flertall av virksomhetene som legger til grunn at overtidstillegg skal beregnes på grunnlag av timelønna for 37,5 timers arbeidsuke. Oversikten er imidlertid laget nylig og etter at tvisten oppsto i MOWI. Parts- og vitneforklaringer har ikke gitt entydig svar på hva praksis i virksomhetene har vært, og hva

partene eventuelt har kjent til om slik praksis. Flertallet har derfor ikke funnet å kunne vektlegge dette. Når det gjelder MOWI kan det se ut til at det har vært en nokså langvarig praksis, i hvert fall i deler av virksomheten, for å legge arbeidstakernes faktiske timelønnsats til grunn for beregning av overtidsbetaling. Opplysninger om hva lokale tillitsvalgte i MOWI kan ha ment om forståelsen av overenskomsten og om praksis i virksomheten er ikke entydig og til dels motstridene, og kan ikke få betydning.

- (60) Både saksøker og de saksøkte har i sine anførsler i stor grad vektlagt forutsetningene for og forståelsen av arbeidstidsbilagene av 1976 og 1986. Saksøker har anført at forhandlingene om disse bilagene og praksisen i tilknytning til dem, lå som en viktig forutsetning da Fiskeoppdrettsoverenskomsten ble opprettet.
- (61) De saksøkte anfører på sin side at arbeidstidsbilagene, jf. Havbruksoverenskomsten bilag 5 punkt B bokstav c, viser klart at hensikten med den forhøyede timesatsen var å sikre mot lønnsnedgang. Ulempen med avvikende arbeidstidsordning skal, etter de saksøktes syn, kompenseres med kortere ukentlig arbeidstid og ikke med forhøyet overtidsgrunnlag.
- (62) Flertallet finner imidlertid ikke at historikk og argumentasjon i tilknytning til opprettelsen av arbeidstidsbilagene i vesentlig grad bidrar til å opplyse saken. Det er til dels motstridene og uklar informasjon om hva partene kan ha ment da man inngikk avtalene om nedsatt arbeidstid. Det meste av dokumentasjonen ligger langt tilbake i tid, som for eksempel brevet fra Norsk Arbeidsgiverforening til Landsorganisasjonen i Norge fra 25. mars 1976. I brevet heter det blant annet at «[a]rbeidstidsforkortelsen nødvendiggjør en kompensasjon på lønnsfaktorer». Det heter videre at «kompensasjon også skal gis på gjeldende overtids- og skifttillegg.»
- (63) Hvordan arbeidstidsbilaget er fulgt opp i enkelte andre overenskomster som partene har vist til, er til dels svært forskjellig på de ulike tariffområdene. Flertallet legger derfor til grunn at løsningen på spørsmålet i saken her først og fremst må bero på forståelsen av Havbruksoverenskomsten i seg selv.
- (64) Flertallet er etter dette blitt stående ved at de beste grunner taler for at overenskomsten, i mangel av særskilt regulering av overtidsgrunnlaget, må forstås slik at det er arbeidstakernes timelønn i henhold til de ulike arbeidstidsordningene, i tråd med det som fremkommer i tabellen i § 4-1 punkt 2, som må forstås som arbeidstakernes (minste) faktiske timelønn og som skal danne grunnlaget for beregning av overtidsbetalingen. Det kan i denne sammenheng fremheves at overenskomsten i utgangspunktet var en normallønnsoverenskomst. Det er ikke noe i tariffhistorikken eller opplysninger i saken for

øvrig som tilsier at endringer i overtidsgrunnlaget har vært drøftet i forbindelse med at overenskomsten gikk fra å være normallønns- til minstelønnsoverenskomst. En slik forståelse vil også samsvare med det som følger av arbeidsmiljøloven §10-6 ellefte ledd hvor det fremgår at det for overtid skal betales et tillegg til den lønn arbeidstakerne har for tilsvarende arbeid i den alminnelige arbeidstiden, jf. avsnitt 51 foran.

- (65) Arbeidsrettens mindretall, dommerne *Schweigaard* og *Hanasand*, finner at i en situasjon hvor verken avtalens ordlyd eller tariffpraksis peker mot noen entydig løsning, er det naturlig å legge til grunn at arbeidstidsbilaget, jf. bilag 5 til Havbruksoverenskomsten, må få vesentlig betydning. Bilaget gjelder nedsettelse av arbeidstiden. Det fremgår av punkt B, bokstav c, at andre lønnssetninger enn timelønninger forhøyes når det er på det rene at arbeidstakerens ukentlige fortjeneste ellers vil synke ved nedsettelse av arbeidstiden. Formålet var dermed å sikre at arbeidstakerne ikke går ned i lønn på grunn av arbeidstidsforkortelsen.
- (66) Det står ingenting i bilaget om overtidskompensasjon. Det er derfor naturlig å forstå bilaget slik at i utgangspunktet skal overtidbetaling fortsette som før arbeidstidsreduksjonen, det vil si beregnet på basis av normalarbeidstid. Dette følger av at ulempen ved overtid er den samme før og etter arbeidstidsforkortelsen. Konsekvensen av arbeidstidsforkortelsen skal med andre ord være nøytral i forhold til overtidskompensasjon. Arbeidstaker skal verken tjene eller tape på at arbeidstiden reduseres.
- (67) Mindretallet viser også til forklaring fra vitnet Rolf Jørn Karlsen fra Fellesforbundet. Han fulgte overenskomstene fra etableringen til rundt 2015. Det var lønnssetningen for 37,5 timer som ble forhandlet av partene og som hadde fokus i forhandlingene. Han husket ikke hvorfor tabellen i lønnsbestemmelsene, med angivelse av satser også for 36,5, 35,5 og 33,6 timer per uke, ble tatt inn i overenskomsten. Lønnssetningene i tabellen var uansett bare en matematisk omregning etter at satsen for 37,5 timer var ferdigforhandlet. Han kunne ikke huske at beregningsgrunnlaget for overtidbetaling på noe tidspunkt kom opp som et tema. Mindretallet mener at dette støtter det syn at det er satsen for 37,5 timer per uke som er grunnlaget for overtidsberegning.
- (68) I den sammenheng har det en viss vekt at et klart flertall av bedriftene bundet av overenskomsten følger praksis med overtidsgrunnlag basert på timelønn for 37,5 timers arbeidsuke.
- (69) Mindretallet er på dette grunnlaget kommet til at de saksøkte må frifinnes.

- (70) Med den forståelse av overenskomsten som Arbeidsrettens flertall legger til grunn, må kravet om etterbetaling tas til følge i henhold til påstanden punkt 2. Etterbetalingskravet er ikke bestridt dersom saksøker vinner frem med sin påstand punkt 1.
- (71) Dom blir etter dette å avsi i samsvar med flertallets syn. Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING

1. Havbruksoverenskomsten for tariffperioden 2018 til 2020 § 4-6 er slik å forstå at for ansatte med nedsatt ukentlig arbeidstid, jf. overenskomstens bilag 5 punkt A, er beregningsgrunnlaget for overtidstillegget den høyere timelønnen slike ansatte har som følge av nedsatt ukentlig arbeidstid.
2. MOWI ASA dømmes til å etterbetale lønn fra 15. desember 2017.

Jakob Wahl
(sign.)

Eli Mette Jarbo
(sign.)

Steinar Tjomsland
(sign.)

Tor-Arne Solbakken
(sign.)

Niels Selmer Schweigaard
(sign.)

Unni Rasmussen
(sign.)

Bent Ove Hanasand
(sign.)

Rett utskrift bekrefte: